

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Президент Національного університету
«Києво-Могилянська академія»

Сергій КВІТ
«19» травня 2026 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
для здобуття ступеня магістра за спеціальністю
В 11 «ФІЛОЛОГІЯ (за спеціалізаціями) (українська мова та література)»
галузь знань: В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»
освітньо-наукова програма:
«Українська мова, компаративістика і психолінгвістика»

Схвалено
Вченою радою
факультету гуманітарних наук
(протокол № 11 від 14.05.2026 р.)

КИЇВ – 2026

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит за спеціальністю **В11.01 Філологія** (спеціалізація Українська мова та література (освітньо-наукова програма **Українська мова, компаративістика і психолінгвістика**)) передбачений «Правилами прийому на навчання до Національного університету «Киево-Могилянська академія» в 2026 році» для тих вступників, які вступають для здобуття ступеня магістра за спеціальними умовами вступу відповідно до п. 84 розділу V Правил прийому.

Фаховий іспит за спеціальністю **В11.01 Філологія** (спеціалізація Українська мова та література (освітньо-наукова програма **Українська мова, компаративістика і психолінгвістика**)) має за мету з'ясування рівня професійних компетенцій, теоретичних знань і практичних навичок абітурієнтів з базових мовознавчих дисциплін «Українська мова (Фонетика. Лексика. Морфологія. Синтаксис)», «Історія української мови», «Загальне мовознавство»; визначення їхньої готовності до засвоєння відповідної освітньо-наукової програми магістерського рівня.

Фаховий іспит за спеціальністю **В11.01 Філологія** (спеціалізація Українська мова та література (освітньо-наукова програма **Українська мова, компаративістика і психолінгвістика**)) проводиться очно в комп'ютерних класах НаУКМА із застосуванням технологій комп'ютерного тестування на платформі DistEdu із відеофіксацією процесу. Результати тестування зберігаються в корпоративному хмарному сховищі та/або системі DistEdu.

НаУКМА забезпечує відеозапис вступного іспиту зі спеціальності не менше ніж з двох відеокамер, розміщення на сайті університету, внесення посилання на цей запис в ЄДЕБО впродовж трьох робочих днів після оприлюднення оцінок вступників, а також зберігання відеоматеріалів та письмових робіт протягом одного року.

Кількість тестових завдань – 40.

Час виконання тестових завдань – до 90 хв.

II. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

УКРАЇНСЬКА МОВА

1. Система фонем української літературної мови. Голосні та приголосні фонем сучасної української літературної мови, їх класифікація.
2. Сучасні орфоепічні норми української мови. Вимова голосних, приголосних та їхніх сполук.
3. Принципи українського правопису та їхня роль і місце в українській орфографії. Проблеми нового правопису.
4. Лексика сучасної української мови з погляду її походження.
5. Джерела української фразеології. Лексико-граматичні зміни фразеологізмів української мови.
6. Українська лексикографія. Характеристика найважливіших лексикографічних праць.
7. Слово і морфема. Типи морфем.
8. Способи творення слів та їх різновиди у сучасній українській літературній мові. Словотворення як основне джерело збагачення лексичного складу української мови.
9. Система граматичних категорій в українській мові.
10. Повнозначні та службові частини мови. Дискусійні питання в класифікації частин мови.
11. Іменник, його ознаки та лексико-граматичні розряди.
12. Граматичні категорії іменників, засоби їх вираження та значення.

13. Прикметник як частина мови.
14. Граматичні категорії прикметників.
15. Числівник як частина мови.
16. Займенник як частина мови.
17. Дієслово як частина мови. Форми дієслова, місце інфінітива в системі дієслівних форм.
18. Категорія виду дієслова, її зв'язок з категоріями способу й часу.
19. Категорія особи, її значення й морфологічне вираження. Категорія числа й роду особи в системі дієслова. Дієвідмінювання. Категорія способу (з історичним поясненням). Категорія часу дієслова. Значення, вираження та вживання часових форм.
20. Дієприкметник. Активні й пасивні дієприкметники в сучасній українській літературній мові. Граматичні категорії дієприкметників.
21. Прислівник, його значення, морфологічні ознаки й синтаксична роль.
22. Службові частини мови. Прийменники. Сполучники. Частки. Перехід повнозначних слів у службові частини мови.
23. Вигуки як особливий лексико-граматичний клас слів.
24. Синтаксис як учення про граматичну будову мови. Одиниці та категорії синтаксису.
25. Типи підрядних словосполучень і способи вираження в них синтаксичних відношень.
26. Речення як основна одиниця синтаксису. Основні ознаки речення. Класифікація речень.
27. Просте двоскладне речення. Головні члени двоскладного простого речення. Їх типи, способи вираження, синтаксичні зв'язки.
28. Односкладні речення. Їх структурно-семантичні типи.
29. Повне й неповне речення. Типи неповних речень. Порядок слів у простому реченні.
30. Складне речення як синтаксична одиниця. Класифікація складних речень в українському мовознавстві.
31. Складнопідрядні речення, їх структурно-смілова єдність, засоби поєднання і місце предикативних частин. Класифікація складнопідрядних речень у лінгвістичній літературі.
32. Складносурядні речення, їх типи, смислові відношення й засоби зв'язку предикативних частин. Безсполучникові складні речення, їх типи і засоби зв'язку.
33. Період, його структурні типи, особливості інтонації, використання в мовних стилях. Пряма, непряма і власне-непряма мова, їх структурні особливості та стилістичне використання. Текст і його складники.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Історична грамати́ка української мови

1. Походження української мови, її місце серед інших слов'янських. Основні періоди розвитку. Джерела для вивчення історії української мови.

Історія української літературної мови

2. Давньоруська літературно-писемна мова XI - середини XIII ст. Типологічна і жанрово-стилістична структура.
3. Староукраїнська літературна мова другої половини XIII – середини XVI ст., її диференціація на слов'яноноруську (церковнослов'янську) і руську («руську посполиту»).
4. Розвиток наукового стилю староукраїнської літературної мови середини XVI-XVIII ст..
5. Нова українська літературна мова кінця XVIII – першої половини XIX ст. Її діалектна основа. Мова творів Івана Котляревського. Мова прози Григорія Квітки-Основ'яненка.
6. Тарас Шевченко – основоположник нової української літературної мови. Фонетичні, граматичні, лексичні особливості мови його творів. Мова творів Тараса Шевченка та українських поетів-романтиків першої половини та середини XIX ст. (зіставний аналіз).

7. Українська літературна мова середини ХІХ – першої третини ХХ ст. Проблеми формування фонетики і граматики. Жанрово-стилістичний розвиток.
8. Лінгвістичне опрацювання проблем історії української мови в другій половині ХІХ – першій третині ХХ ст. Праці О. Потебні, П. Житецького, І. Огієнка, Б. Грінченка, Є. Тимченка, А. Кримського та ін. З історії становлення та закріплення єдиного українського правопису.
9. Білінгвізм у СРСР і функціональний статус української мови. Мовна політика КПРС на практиці та її наслідки для розвитку української літературної мови.
10. Українська літературна мова середини і другої половини ХХ ст. Фонетичні та граматичні норми, їх закріплення у правописі, граматиках і словниках.
11. Мова української поезії, прози і драматургії середини і другої половини ХХ ст. Стилістичні норми і тенденції розвитку.
12. Мова українських письменників-шістдесятників, письменників-політв'язнів та української діаспори ХХ ст. Їх значення для розвитку української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Старослов'янська мова

1. Поняття про старослов'янську мову. Питання про її діалектну основу. Варіанти старослов'янської мови.

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Вступ до мовознавства

1. Мови світу та їх класифікації. Генеалогічна та структурно-типологічна класифікації мов. Мови народів і народностей України з погляду різних класифікацій.
2. Мова й письмо. Етапи розвитку й основні типи письма. Графіка й орфографія. Принципи орфографії в різних мовах.
3. Фонетика як розділ мовознавства. Мовний апарат та його робота. Фонетичне членування мовного потоку.
4. Артикуляційно-акустична характеристика голосних і приголосних звуків у різних мовах світу.
5. Фонологія як наука про систему фонем. Фонема як основна одиниця фонології, функції та диференційні ознаки фонем. Фонема і звук. Системна організація фонем.
6. Лексикологія як розділ мовознавства. Супровідні розділи лексикології: фразеологія, ономастика, етимологія, лексикографія.
7. Типи системних відношень лексичних одиниць. Омонімія, основні шляхи утворення омонімів. Типи омонімів. Парнонімія. Міжмовна омонімія. Синонімія. Табу та евфемізми як специфічні синоніми. Антонімія. Оксюморони як специфічний вияв антонімії.
8. Зміни в лексичному складі мови. Активна й пасивна лексика. Диференціація лексики за сферою вживання і стилістичним забарвленням.
9. Предмет і розділи граматики. Основні одиниці та елементи граматичної будови мови: морфема, словоформа, словосполучення і речення. Граматичне значення слова, способи й засоби його вираження в різних мовах. Граматична форма. Граматичні категорії.

Загальне мовознавство

10. Передумови порівняльно-історичного мовознавства. Виникнення порівняльно-історичного мовознавства: Ф. Бопп, Я. Грім, Р. Раск, О. Востоков.
11. Загальна лінгвістична концепція мови В. фон Гумбольдта та її філософські основи. Критичні оцінки окремих положень лінгвістичної концепції Гумбольдта.

12. Лінгвістична концепція А. Шлейхера і наступний розвиток порівняльно-історичного мовознавства. Молодограматична школа в мовознавстві. Здобутки і вади молодогограматизму.
13. Логіко-граматичний напрям у мовознавстві середини – другої половини ХІХ ст. (К. Беккер, Ф. Буслаєв). Зарубіжні психологічні школи в мовознавстві ХІХ ст. (Г. Штейнталь, М. Лацарус, В. Вундт та ін.).
14. Харківська лінгвістична школа. Загальнолінгвістична концепція О. Потебні та її філософські основи.
15. Мовознавство кінця ХІХ – початку ХХ ст. Критика молодогограматизму і нові пошуки в мовознавстві. Школа «Слів і речей». Виникнення соціології мови та інших шкіл.
16. Лінгвістична концепція Ф. де Сосюра та її підґрунтя. Теорія мови і мовлення. Мова як система. Знаковий характер мови. Учення про синхронію й діахронію.
17. Мовознавство ХХ ст. і структуралізм. Празький лінгвістичний гурток («функціональна лінгвістика»), копенгагенська глосематика, американський структуралізм і дескриптивна лінгвістика.
18. Новітні напрями й концепції загального мовознавства: когнітивна лінгвістика, комп'ютерна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, психолінгвістика, сучасна соціолінгвістика. Внесок українських мовознавців у розвиток новітніх напрямів.
19. Діалектичний взаємозв'язок мови й мислення. Типи людського мислення й мова. Теорія мовної відносності та її критична оцінка. Мова й мовлення. Одиниці та категорії мови й мовлення.
20. Мовознавство і семіотика. Властивості мовного знака. Мова як знакова система особливого роду. Типи мовних знаків і мовні одиниці. Відмінність мовних знаків від інших штучних знакових систем і знаків-сигналів.
21. Мова й суспільство. Суспільна природа мови й мовної діяльності. Мова як соціально-історична норма. Узус. Соціальна спільність людей і соціальні типи мов. Мова як найважливіша етнічна ознака. Соціолінгвістика та інтерлінгвістика.
22. Диференціація мови. Територіальна диференціація мови з погляду синхронії та діахронії. Літературна мова й діалекти. Соціальна диференціація мови. Літературна мова та її стилі.
23. Мова як система. Поняття системи в мові. Типи систем. Властивості мовної системи. Структурні елементи мовної системи та їх організація. Мова як система систем. Парадигматика і синтагматика як форми організації мовної системи та існування (функціонування) мови. Співвідношення системних і несистемних явищ. Система і норма.
24. Мова як історична категорія. Розвиток як властивість мови. Синхронія і діахронія. Причини мовних змін. Закони розвитку мови. Взаємодія мов та її історичні наслідки. Основні процеси й темпи розвитку мов та їхніх рівнів.
25. Методологія як складова частина мовознавства. Поняття про метод у лінгвістиці. Класифікація методів у теоретичному мовознавстві. Етапи наукового пізнання та лінгвістичного аналізу. Описовий метод та його прийоми.

ІІІ. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова: Фразеологія. – Харків, 1983; 1988.
2. Атлас української мови. – К., 1984 – Т.1; Т. 2 –1988., Т.3. – 2001.
3. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – К., 1980.
4. Безпалько О.П., Бойчук М.К., Жовтобрюх М.А., Самійленко С.П., Тараненко І.Й. Історична граматики української мови / Вид. 2-ге. – К., 1987.
5. Безпояско О.К., Городенська К.Г. Морфеміка української мови. – К., 1987.
6. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматики української мови. Морфологія. – К., 1993.

7. Винницький В.М. Наголос в сучасній українській мові. – К., 1984.
8. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. – К., 1993.
9. Вихованець І. Р. Система відмінків української мови. – К., 1987.
10. Вихованець І. Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті. – К., 1988.
11. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення. – К., 1983.
12. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. – К., 2004.
13. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності. – К., 1999.
14. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. – Донецьк, 1996.
15. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови.-К., 1998.
16. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. – К. 1998.
17. Культура української мови. Довідник. – К., 1990.
18. Масенко Л.Т. Мова і суспільство. – К., 2004.
19. Матвіяс І.Г. Варіанти української літературної мови. – К, 1998.
20. Півторак Г.П. Українці: звідки ми і наша мова. – К., 1993.
21. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української літературної мови. – К.,1992.
22. Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. – К., 1988.
23. Сучасна українська літературна мова / За ред. Грищенка А.П. – К., 1997.
24. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика. – К., 1969.
25. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія. – К., 1973.
26. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. – К., 1969.
27. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис. – К., 1972.
28. Сучасна українська літературна мова: Стилїстика. – К., 1973.
29. Тоцька Н.І. Голосні фонемі української літературної мови. – К., 1973.
30. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000; 3-е видання – 2007.
31. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду. – К., 2005.
32. Українська мова як державна в Україні / Відп. ред. К.Г.Городенська. – К., 1999.
33. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття. – 1987.
34. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. – К., 2004.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Бабич Н.Д. Історія української літературної мови : Практичний курс. – Львів, 1993.
2. Булаховський Л.А. Історичний коментарій до української мови // Вибрані праці. – У 5-ти т.– К., 1977.– Т. 2.
3. Булаховський Л.А. Питання походження української мови // Вибрані праці. – У 5-ти т.– К., 1977.– Т. 2.
4. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності. – К., 1999.
5. Жанри і стилі в історії української літературної мови. – К., 1989.
6. Історична граматики української мови / М.А.Жовтобрюх, О.Т.Волох, С.П.Самійленко, І.І.Слинько. – К., 1980.
7. Історія українського правопису XVI-XX ст. Хрестоматія. – К., 2004.
8. Історія української мови : Вступ. Фонетика . – К., 1979.
9. Історія української мови : Лексика і фразеологія. – К., 1983.
10. Історія української мови : Морфологія. – К., 1978.
11. Історія української мови : Синтаксис. – К., 1983.
12. Історія української мови : Хрестоматія / Упоряд. С.Я.Єрмоленко, А.К.Мойсієнко. – К., 1996.
13. Коломієць Л.І., Майборода А.В. Історична граматики української мови: Збірник вправ. – К., 1988.
14. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології. — К. 2008; 2013.
15. Огієнко І. Історія української літературної мови. – К., 1995.

16. Передрієнко В.А. Формування української літературної мови ХУІІІ ст. на народній основі. – К., 1969.
17. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. – К., 2001.
18. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. – К., 2001.
19. Чапленко В. Історія нової української літературної мови. – Нью-Йорк, 1970.
20. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. – Х., 2002.
21. Shevelov G.Y. A Prehistory of Slavic. The Historical Phonology of Common Slavic. – Heidelberg, 1964.

Старослов'янська мова

1. Леута О. І. Старослов'янська мова. – К., 2001; 2007.

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Вступ до мовознавства

1. Бевзенко С.П. Вступ до мовознавства: короткий нарис. – К.: «Вища школа», 2006.
2. Білецький А.О. Про мову і мовознавство. – К.: АртЕк, 1997.
3. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: ВШ, 1985.
4. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства. – К. – Одеса, 1991; 2006.
5. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. – К.: Академія, 2000; 2005.
6. Левицький Юрій-Мирослав. Мови світу: Енциклопедичний довідник. – Львів: Місіонер, 1998.
7. Ющук І.П. Вступ до мовознавства. – К.: Рута, 2000.

Загальне мовознавство

1. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. – К., 1991. – 231 с.
2. Булаховський Л.А. Вибрані праці: В 5-ти т. – К., 1975-1983. – Т. 1-5.
3. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства. – К., 1955. – 248 с.; Вид. 2, випр. і доп. – К., 1959. – 308 с..
4. Глуценко В.А. Принципи порівняльно-історичного дослідження в історії українського і російського мовознавства: Харківська лінгвістична школа. – Слов'янськ, 1994. – 69 с.
5. Ковалик І.І., Самійленко С.П. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичної думки. – К., 1985. – 214 с.
6. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. – К., 2003. – 288 с.
7. Пещак М.М. Нариси з комп'ютерної лінгвістики. – Ужгород, 1999. – 200 с.
8. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К., 1999. – 148 с.
9. Семчинський С.В. Вступ до порівняльно-історичного мовознавства. – К., 2002.
10. Семчинський С.В. Загальне мовознавство.-2-е вид. – К.,1996. – 413 с.

ІV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Результати фахового вступного випробування за спеціальністю В 11 «ФІЛОЛОГІЯ (за спеціалізаціями) (українська мова та література)» (освітньо-наукова програма: «Українська мова, компаративістика і психолінгвістика») **оцінюються за 200-бальною шкалою.**

Абітурієнт вважається таким, що склав фахове вступне випробування за спеціальністю В 11 «ФІЛОЛОГІЯ (за спеціалізаціями) (українська мова та література)» (освітньо-наукова програма: «Українська мова, компаративістика і психолінгвістика»), якщо оцінка за тестування становить **100 – 200 балів.**

У випадку, якщо екзаменаційна оцінка становить **0 – 99 балів**, абітурієнт вибуває з конкурсного відбору на спеціальність В 11 «ФІЛОЛОГІЯ (за спеціалізаціями) (українська

мова та література)» (освітньо-наукова програма: «Українська мова, компаративістика і психолінгвістика»).

Голова фахової атестаційної комісії

А. А. Лучик